

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsvisie en milieueffectrapportage

Eén van de kerninstrumenten van de Omgevingswet is de omgevingsvisie. De omgevingsvisie is een integrale visie voor de fysieke leefomgeving. Rijk, provincie en gemeenten stellen de omgevingsvisie op voor hun hele grondgebied. De visie vervangt de eerdere structuurvisies voor onder andere natuur, energie, verkeer en vervoer, water en milieu. Het bevat de hoofdlijnen van beleid en geeft richting aan de verdere uitwerking in programma's, regelgeving (zoals omgevingsplannen en verordeningen), vergunningen en projectbesluiten.

Plan-MER verplicht

Bij het opstellen van een omgevingsvisie is het opstellen van een plan-milieueffectrapport (MER) verplicht. Deze verplichting komt doordat de omgevingsvisie kaderstellend is voor mer- (beoordelings)plichtige besluiten. Daarnaast zijn er mogelijk ook negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Een Passende beoordeling moet dan worden opgesteld. Een plan-MER is dan ook verplicht.

Meerwaarde van plan-MER

Het doorlopen van de mer-procedure kan een belangrijke meerwaarde bieden bij het opstellen van de omgevingsvisie. Aan de hand van de volgende vijf onderwerpen wordt dit toegelicht:

1. focus in de uitwerking van de omgevingsvisie
2. concreter maken van ambities en doelstellingen
3. onderzoek naar alternatieven en keuzen
4. integraal beoordelen van doelstellingen en effecten.
5. dynamisch systeem voor de leefomgeving

Kenmerken van een omgevingsvisie

Een omgevingsvisie bevat hoofdlijnen van:

- de kwaliteit van de fysieke leefomgeving
- de voorgenomen ontwikkelingen, gebruik, beheer, bescherming en behoud van het grondgebied, en
- het integrale beleid van de fysieke leefomgeving

Uitgangspunten van een omgevingsvisie zijn:

- het voorzorgbeginsel
- preventief handelen
- vervuiling aanpakken bij de bron en
- de vervuiler betaalt

Een omgevingsvisie wordt vastgesteld voor de lange termijn. Het beleid is alleen bindend voor de overheid die de visie heeft opgesteld. Het bevat geen regels die bindend zijn voor burgers en bedrijven, zoals in het omgevingsplan.

Aanbrengen van focus

De omgevingsvisie omvat het integrale beleid van de gehele fysieke leefomgeving. Dit vraagt een belangrijk inspanning van overheden. In de praktijk betekent dit dat bestaand beleid wordt overgenomen en ingepast. De nadruk bij nieuwe beleid zal liggen op nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, energietransitie, demografische groei/krimp. Deze onderwerpen vragen om nieuw beleid of aanpassing van het bestaande beleid. Een voorbeeld van aanbrengen van focus is de Omgevingsvisie Noord-Brabant. Deze provincie richt zich op klimaat, energie, netwerksteden en duurzame economie.

Ambities en doelstellingen concreet maken

Het integrale beleid voor de fysieke leefomgeving wordt in de omgevingsvisie uitgewerkt in uiteenlopende ambities van natuur, duurzaamheid en leefomgeving tot economie. In het MER kunnen ambities en doelstellingen concreter worden gemaakt. Hierdoor ontstaat inzicht in de haalbaarheid en de kansen en risico's. Een voorbeeld van het concreet maken van ambities is de Omgevingsvisie Katwijk. Daarin is de haalbaarheid van de energieambitie getoetst. Conclusie is dat bijsturing gewenst is om doelen te behalen in 2050.

Alternatieven en keuzen

De kern van milieueffectrapportage (mer) is het in beeld brengen van alternatieven en keuzes. Vraagstukken die in een omgevingsvisie spelen zijn:

- Hoe stuurt de overheid? Centraal of decentraal? Zelf doen, samenwerken of marktwerking?
- Hoe worden middelen verdeeld? Verspreid of geconcentreerd in kerngebieden? Kleinschalige of groot-schalige investeringen?
- Waar ligt de nadruk? Mens, natuur of economie?

Deze verschillende vraagstukken kunnen worden uitgewerkt en verkend in alternatieven. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van methoden als de 'hoeken van het speelveld' en 'scenario's'. Een voorbeeld van de uitwerking van globale alternatieven is Haven-Stad Amsterdam. Voor mobiliteit is onderzocht hoe parkeerbeleid en aanleg van een metrolijn bijdragen aan de hoogstedelijke ontwikkeling.

Integrale beoordeling de toets op doelbereik

Ook het onderzoeken van milieueffecten is een belangrijk onderdeel van het MER. Naast effecten kunnen ook de ambities en doelen worden getoetst, bijvoorbeeld met een integraal beoordelingskader. Voorbeeld van een integraal beoordelingskader is de Omgevingsvisie Noord-Brabant. Dit kader is gebaseerd op de principes van *people, planet, profit*. Het laat op een inzichtelijke wijze zien waar moet worden bijgestuurd om doelen te halen of om effecten op het milieu te beperken.

Dynamisch systeem voor de leefomgeving

Inzicht in de toestand van de fysieke leefomgeving is onontbeerlijk bij het opstellen van het omgevingsbeleid. Het is daarom nodig om deze toestand systematisch vast te leggen en periodiek te actualiseren. Een dynamisch systeem voor de leefomgeving voorziet hierin. Dit systeem kan worden ontwikkeld aan de hand van de verschillende stappen die in het MER worden doorlopen. Startpunt is de beschrijving van de referentiesituatie. Bij het opstellen van het beoordelingskader moet worden nagedacht over de meet- en toetsbaarheid van ambities, doelen en effecten. Dit systeem kan worden ingezet bij de monitoring, evaluatie en maatregelen achter de hand. Voorbeeld hiervan is Haven-Stad Amsterdam. De gemeente gaat een monitoringssysteem opstellen dat zal worden ingezet om de gebiedsontwikkeling te volgen, te ondersteunen en, indien nodig, bij te sturen.

Tot slot

Om het MER een goede rol te kunnen laten spelen bij de totstandkoming van de omgevingsvisie is het belangrijk zo vroeg mogelijk te starten met het MER. Stem de processen van de omgevingsvisie, participatie en de mer op elkaar af of integreer ze in één proces. Op deze manier kan de besluitvorming optimaal profiteren van de informatie die het MER aanreikt.

Deze factsheet is onderdeel van een serie factsheets Omgevingswet en mer. Hierin deelt de Commissie haar ervaringen en hoopt zo bij te dragen aan een verbetering van de inzet van instrumenten uit de Omgevingswet en een betere besluitvorming.

Meer weten?

Meer weten over omgevingsvisie en milieueffectrapportage? Bel, mail of kom langs. We staan je graag te woord.

- Pieter Jongejans – 030 2347640 – pjongejans@eia.nl
- Willemijn Smal – 030 234 7624 – wsmal@eia.nl